

THACHSA

Verenigingsblad IVN Súdwesthoeke

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond
én belangrijk de natuur is

Bestuur

Voorzitter	Ruud Oudega	06-53152059 r.oudega@gmail.com
Secretaris	Anneke Oudega-Gombert	06-51280564 ivnsudwesthoeke@outlook.com
Penningmeester	vacant	
Coördinator	Arnoud van de Ridder	06-30105981 arnoudvanderidder@gmail.com

Coördinatoren werkgroepen en overige taken

Wilde planten	Baukje Miedema	06-57621330 baukjemiedema@home.nl
Sneek	Betsie Kool	0515-531571 aemkool@ziggo.nl
Vlinders	Wybren Siemensma	0514-603106 w.siemensma@kpnplanet.nl
Vogels	Lolke Veenstra	0514-681610 lolkeveenstra@planet.nl
Web redacteur	Douwe Terpstra	06-38122039 dtaopar@gmail.com
Communicatie en redactie Thachsa	Ria Brouwer	06-13281992 redactiethachsa@gmail.com
Redactie Nieuwsbrief	Ruud Oudega	06-53152059 r.oudega@gmail.com
Contactpersoon district	Ruud Oudega	06-53152059 r.oudega@gmail.com

Secretariaat: Lutswâl 9, 8564HA Ruigahuizen
mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

Website: www.ivn.nl/afdeling/sudwesthoeke

Facebook: IVN Sudwesthoeke

Lidmaatschap

Lidmaatschap IVN €24,- (of naar keuze €50,- of 80,-). Huisgenootleden €7,50 per jaar. Donateurs minimaal €12,50 per jaar. Leden en donateurs ontvangen tweemaal per jaar de THACHSA.

Aanmelden als lid of donateur via <https://doemee.ivn.nl/word-lid>

Adreswijzigingen naar het secretariaat van de afdeling Súdwesthoeke.

De illustraties in deze Thachsa zijn gemaakt door Betty Schellevis-Guldemeester.

De foto's zijn van Jan Tijsma, Ria Brouwer, Wytse Heida, Bram de Smid en schrijvers van het betreffende stuk.

Van de redactie

Terwijl ik deze Thachsa samenstel is het prachtig voorjaarsweer. In de tuin bloeien o.a. akeleien, damastbloem en vingerhoedskruid. De weilanden kleuren geel en rood van boterbloemen en veldzuring. Een merel zingt het hoogste lied. En ja, de zon schijnt eindelijk. Dat is genieten.

Ook het redigeren van deze Thachsa is een plezierig werk. Verslagen van de verschillende activiteiten, vaak vergezeld van een of meer foto's, een column, leuke verhalen en de fraaie tekeningen van Betty.

Speciale aandacht voor haar tekening op de voorkant: voor dit nummer vroeg ik Betty een libel te tekenen. Die hadden we nog niet gehad. Het werd een glassnijder in vol ornaat. Maar niet onbedreigd: zie je de boomvalk op jacht?

Ik wens je veel lees- en kijkplezier.

Ria Brouwer
Redactie Thachsa

**INLEVERDATUM KOPIJ VOLGENDE THACHSA
VOOR 11 november 2023 bij redactiethachsa@gmail.com**

Van de bestuurstafel

Als deze Thachsa verschijnt is de lente alweer voorbij. Nat, weinig zon, veel wolken en een heel ander voorjaar dan in 2022 toen de droogte en de vele uren zon van de 'koperen ploert' de zonnepanelen bescheen. Uiteindelijk komt het altijd goed en zal ook de zomer van 2023 ongetwijfeld zomerse dagen opleveren.

In tegenstelling tot het mindere weer kijkt het bestuur met de vrijwilligers en de afdeling tevreden terug op de eerste helft van dit jaar. Er is volop beweging in alle gelederen. Bij de excursies is er steeds veel belangstelling; ook in de media. De nieuwe directeur van IVN-Noord, Henriette Beukema, gaf zelfs aan dat we 'een zeer actieve afdeling' zijn met wandelingen, Turegluur en overleg met andere partijen. Ook het ledenaantal kent een stijgende trend en de goedbezochte ALV in het eeuwenoude kerkje van Sandfirden trok nieuwe mensen aan in een andere omgeving. Een gouden greep om de regio in te gaan en de ALV te koppelen aan een wandeling of excursie.

Als bestuur hebben we dus niets te klagen, al blijven er zorgen over de grootte van het bestuur. We doen ons best met Nieuwsbrief, de financiën, de contacten met

het consulentschap, de pers en de promotie via de Turegluur, maar versterking met een penningmeester zou welkom zijn. Gelukkig is er een nieuwe webmaster die ons ondersteunt en zijn we dus goed zichtbaar in de regio.

Een groot succes zijn de inspanningen van met name Ruud, Gosse, Betty en consulentschap Leeuwarden voor een nieuwe Natuurgidsenopleiding die in september van start gaat. Half mei waren er 35 belangstellenden voor de informatiebijeenkomst op 30 mei. En toen moest de pers nog geïnformeerd worden. Prachtig dat zoveel mensen vooraf de weg naar de erkende opleiding in Sneek weten te vinden. Het programma is rond, de financiële dekking compleet, de docenten en gastsprekers en de school in Sneek geregeld; 'it giet oan' op 26 september 2023.

Ook de Turegluur stond weer te pronken op het biodiversiteitsfestival in Nijeberkoop, de Alde Feanen tijdens de dag van het Nationaal Park, in Hemelum bij het Flinkeboskje en ook in Woudsend, Olderberkoop en straks in Rijs, Oudemirdum en elders zal deze mobiele vogelkijkhut te zien zijn. Er wordt achter de vogelkijkluikjes gebrainstormd over een tweede versie van de Turegluur en wat zou het mooi zijn als uit de cursistenvijver mensen opstaan die mee willen doen met de 'nieuwe' Turegluur, als excursieleider willen optreden of het Oudemirdumerklif willen adopteren als onderzoeksterrein voor de Gidsenopleiding.

Kortom, we gaan kleurrijk verder, eerst genieten van de zomer en we melden ons weer met de Nieuwsbrief. Mooie zomer gewenst en Beleef de Natuur! Die gaat altijd door.

Namens het bestuur,
Arnoud van de Ridder

Welkom nieuwe leden

Afgelopen jaar hebben zich 13 nieuw leden gemeld.

Wij heten hen van harte welkom bij onze IVN-afdeling Súdwesthoeke.

Jan Prange, Sneek
Martijne Rensen, Witmarsum
Gwendy Wevers, Koudum
Taco Bruin, Oudemirdum
Alize Hoomans, Sneek
Leonieke Loeffen, Koudum
Peter Menninga, Sneek

Greetje Bleeker, Sneek
Eelco Mur, Joure
Joke Stermerdink, Workum
Jetze Spijksma, Joure
Andries Blom, Workum
Hans van Wieren, Sneek

Verslag Algemene Leden Vergadering IVN afd. Súdwesthoeke 15 april 2023 te Sandfirden

Aanwezig 28 leden, inclusief het voltallige bestuur en de vertegenwoordigers van de werkgroepen Planten, Vogels, Vlinders, Sneek, Thachsa, Turegluur, website en Groen Doen. Van 12 leden is bericht van verhindering ontvangen.

Na de jaarvergadering introduceerde Ygram Ykema een excursie in het recent gestarte Greidefûgel Paradys Sânfurd. In het kerkje zijn viltwerken te zien van Claudy Jongstra.

Vereniging

De voorzitter Ruud Oudega heet om 10.00 uur allen welkom en speciaal de nieuwe leden Akkie vd Meer, Martijne Rensen en Gwendy Wevers. In het jaar 2022 hebben zich 19 nieuwe leden gemeld waardoor het aantal leden is toegenomen van 139 naar 143. De penningmeester Chita Bos heeft aangegeven niet meer beschikbaar te zijn na haar toezegging om 1 jaar de vacature van destijds te vervullen. Uitbreiding van het bestuur is (opnieuw) belangrijk, wie past die pet?

Verslagen

De verslagen van de ALV 2022, van de secretaris en de penningmeester worden besproken. Aandacht voor tijdig verschijnen van de Composiet (uitgave met alle activiteiten van de 7 Friese IVN afdelingen) en voorkomen van de dubbelzending aan huisgenootleden. Er zijn zorgen over de te beperkte begroting voor activiteiten van de werkgroepen. De vergadering wil een

maximum vergoeding van €200,- voor iedere werkgroep. Het te verwachte tekort kan afgeboekt worden van de reserve van bijna €10.000,-. Het gespaarde bedrag hoeft niet steeds opgepot te worden, maar kan ook uitgegeven worden aan een groter project zoals restauratie van de Turegluur. De kascommissie heeft een positief oordeel gegeven over de boekhouding en het gevoerde beleid. Door tijdsgebrek tijdens de ALV hebben de leden het verslag nog tegoed evenals de benoeming van een nieuw lid.

Werkgroepen

Vogels. De contactpersoon is Lolke Veenstra. Sytse Bouwhuis doet verslag. De groep is al 30 jaar actief met inventarisaties, algemene excursies en cursus vogelgeluiden herkenning. Daarnaast een 100 soortendag en excursie naar het Fochteloërveen. Leden moeten actief zijn en een bijdrage aan de werkgroep leveren.

Planten. Baukje Miedema is contactpersoon. De 25 leden organiseren regelmatig excursies. De bedoeling is dat het gebiedsdekkend inventariseren weer wordt opgepakt.

Vlinders. Wybren Siemensma is de kartrekker van deze kleurrijke werkgroep. Naast de jaarlijkse werkgroepbijeenkomst worden telroutes gelopen. Wybren roept iedereen op om deel te nemen aan de provinciale Vlinderdag in Gaasterland op 17 mei vanaf 14.00 uur in de werkschuur van SBB in Oudemirdum.

Sneek. Contactpersoon is nu Betsie Kool. De werkgroep vindt zijn oorsprong in de voormalige IVN afdeling Sneek. De 10 leden komen 2 maal per jaar bij elkaar, verzorgen excursies en willen weer met de natuurkoffer bezoeken brengen aan bewoners van verzorgingshuizen.

Thachsa. Ria Brouwer zorgt 2 maal per jaar voor een kleurig verenigingsblad voor excursieverslagen, verenigingsnieuws en natuurervaringen. Verslagen graag beperken tot 1 A4-tje. De maandelijkse Nieuwsbrieven geven actuele informatie.

Website. Douwe Terpstra heeft de rol van Jan Tijsma overgenomen als webbeheerder. Er is veel werk verzet om de site aan te passen aan het nieuw WordPress programma. Bekijk de site eens en voorzie Douwe van feedback: draopar@gmail.com.

Turegluur. De informatie- en publiciteits-stand is bedacht en uitgevoerd door Arnoud van de Ridder. Met deze rijdende vogelkijkhut trekt hij veel bekijks op boerenmarkten en fairs. Het trekt wel een zware wissel op zijn persoonlijke inzet en hulp is daarom welkom.

Groen Doen. Onze afdeling heeft geen zelfstandige jeugdtak, maar assisteert Mar & Klif bij Groen Doen (Constance Smit, Wytske Heyda, Betty Guldemeester en medestanders). 95% van de scholen in SWF en DFM neemt deel aan biologie ochtenden met leskisten of kleine buitenexcursies. Een succesnummer dat best even in de aandacht mag komen.

Vooruitkijken

Tijdens de herfstvakantie is weer de Gaasterlandse NatuurWeek met dit keer als titel 'Van pissebed tot vliegende deur'. De afdeling vult daar verschillende activiteiten in.

De Natuurgidsenopleiding voor heel Friesland, georganiseerd door onze afdeling, start 26 september. De leden worden opgeroepen om zich aan te melden als 'buddy' voor de 30 cursisten.

Voor de ledendag 2023 kunnen nog suggesties worden gedaan. Een bezoek aan de Marker Wadden krijgt bijval, maar ook het Fochteloërveen en Noorderleech worden genoemd. De natuurschool in Lauwersmeer (eigendom IVN) is ook een gewilde excursieplek.

Rondvraag

RS vraagt of de afdeling de educatie kan oppakken bij de Hege Gerzen voor de infobordjes. Tevens informeert hij naar overgaan naar een 'groene' bankrekening. WS, NF vinden dat de afdeling goed 'op stoom' is ondanks de minimale bestuursbezetting.

AvdR attendeert ons op de 200 jarige herdenking van de Friese watersnood in 1825.

De voorzitter sluit de bijeenkomst met dank voor inbreng en de levendige discussie door de leden om 12.00 uur.

Afsprakenlijst

1. Verruiming budget van werkgroepen
2. Reserves zo mogelijk inzetten voor educatief doel
3. Verslag Kascommissie tijdens een najaarsbijeenkomst
4. Informatie activiteiten werkgroepen via de Nieuwsbrieven
5. Vacature voor 1 of 2 nieuwe bestuursleden
6. Idem voor de Heemtuin en Groen Doen

Notitie van de redactie: Naar aanleiding van de ALV schreef Sytse Bouwhuis onderstaande column. Ook van een andere deelnemer kwam een reactie.

Op de binnenzijde van de achterkant van deze Thachsa (pag. 21) vind je een foto-impressie van de ALV en van het vogelgebied bij Sandfirden.

Sânfurd

De plek van de IVN ledenvergadering met excursie is een bijzondere plek op de wereld. Overdreven? Nee hoor, je ervaart er een ultieme rust en ruimte. Echter, Hans Wiegel schetste eens een paradox toen hij zei: “Dit is de dichtstbevolkte plek op aarde!”. D.w.z. als je het afmeet aan het aantal (kerk)torens (per inwoner). Kijk maar om je heen: Sandfirden, Greonterp, Hieslum en Nijhuizum, vier dorpen, gescheiden door water maar gelegen op steenworp afstand, hebben gemiddeld per kerk minder dan 10 huizen! Wiegel had een punt. Zo telde ús mem, bij helder weer (in de tijd van minder bomen en stallen) vanaf ons erf bij Parrega, liefst 24 kerktoeren. Uniek in de wereld!

Het is al weer 48 jaar geleden dat ik (17) in dit gebied mocht rondstruinen voor het inventarisatieproject ‘Vogels in Friesland’ dat 3 mooie boekwerken opleverde.

Het afgelegen Sânfurd

(Sandfirden) lag hemelsbreed 4,5 km vanaf onze boerderij, maar om er te komen had ik 13 km op de teller! Ook van Hieslum naar Nijhuizum (2 km) was een wereldreis maar hier ging je stiekem langs de spoorlijn. Zo kwam ik op de meest afgelegen plekken maar alle dicht bij huis, binnen het blok van 5 bij 5 km.

Tot aan het eilandje in de Blauhústerpuollen aan toe struinde ik met kijker en blocnote dit bijzondere gebied af.

Het is 12 maart 2023 en ik luister naar Vara’s Vroege Vogels. Wist niet wat ik hoorde uit de mond van Durk Breeuwsma (49) mij niet onbekend. Durk, loonwerker en niet-boerenzoon, wordt bio boer op 55 ha op de pleats van Ykema en Groenveld!

En dan is het is 15 april 2023; ALV in het kerkje van Sânfurd. Bij het parkeren van de auto horen we links, rechts en boven ons de grutto’s al uitbundig roepen. Ygram Ykema geeft na de ALV een lezing over hoe, met juiste intenties en met ‘mienskipssin’ het ónmogelijke mogelijk werd. De verhalen van Ykema tijdens de excursie zijn minstens zo mooi. Samen met het beeld wat wij vanaf de polderdijk bij het gemaaltje voorgeschoteld krijgen, geeft dit mij een sprankje hoop voor de grutto en voor dit unieke ‘dichtbevolkte’ gebied op deze aardbol.

Sytse Bouwhuis

Een IVN lid stuurde naar aanleiding van de ledenvergadering in Sanfirden (de eerste helft) en de excursie naar het natuurland van Ygram Ykema (de tweede helft) de volgende impressie:

De ‘Derde Helft’ werd echt het toppunt van deze interessante vogeldag; n.l. een heuse safari in een bestelbus met vier bevlogen vogelaars en ondergetekende, kriskras door de hele Workumerwaard, alwaar het ‘optilde’ van duizenden vogels van diverse pluimage en die door de spotters ondertiteld werden met fantastische Friese soortnamen! Die dag kon voor mij niet meer stuk, dankzij die IVN-vergadering op 15 april 2023 in het kerkje van Sandfirden!

BdS

Winterwandeling naar de Grutte Brekken

Zondagochtend 29 januari konden de gidsen Ronald Schouten en Anneke Oudega veertien deelnemers welkom heten voor een wandeling langs de Grutte Brekken bij Lemmer. Het weer was grijs, er stond een straffe wind, warm aangekleed gingen we op weg.

Als eerste liepen we naar een uitkijktoren bij een moerasgebied; onderweg zagen we een paartje nonnetjes, een fraaie eerste waarneming. Bij de uitkijktoren heette Ruud Oudega ons namens het IVN welkom en vertelde iets over de geschiedenis van het gebied.

“Brekken betekent gebroken land, waar het water de overhand heeft gekregen (Oudegaaster Brekken, Witte- en Zwarte Brekken). Aan de doorgaande verkaveling is vaak nog af te lezen dat het water eertijds land was. Boezemlanden zijn niet-bedijkte graslanden die deel uitmaken van de Friese boezem. 's Winters staan deze meestal onder water en ook 's zomers zijn ze vaak te nat voor het vee, maar wel geschikt als hooiland. In het gebied was het dus stuivertje wisselen tussen water en land.

De hooilanden horen bij de boerderijen van Eesterga langs de huidige Straatweg. Vandaaruit zal ook de ontginning van het veengebied plaats hebben gevonden in de 11e eeuw met langerekte percelen tot aan de Brekken. Het was een welvarende streek, gezien de grote boerderijen, de eigen kerk en begraafplaats (vanaf 1600) en ook eigen schoolmeesters. Wat nu nog daarvan rest is een begraafplaats met een klokkenstoel bij het witte huis ‘Hof van Holland’.

De grietman Vegelin liet rond 1750 een polderdijk aanleggen in het gebied waardoor de hooilanden die dicht bij de boerderijen lagen 's winters niet meer overstromden. In 1900 is over deze oude polderdijk een trambaan aangelegd. Tramverkeer was van belang voor de aansluiting met de Lemmerboot naar Amsterdam. Tot 1968 onderhield de NS nog goederenvervoer over dit spoor.”

Vanaf de toren hadden we een fraai uitzicht over het riet en de Grutte Brekken. Er zat een grote groep kuifeendjes en een paar bergeenden. Vervolgens liepen over een smal paadje langs het riet. We zagen een groepje krakeenden, de mannetjes met hun fraaie grijze lijf en een wit 'ruitje' op het achterlijf; de vrouwtjes lijken op het vrouwtje van de wilde eend, een goede camouflagekleur als ze in het riet zitten te broeden. Een vrouwtje grote zaagbek was ook goed waar te nemen. Even verderop, bij een steiger in de Grutte Brekken, zaten meer grote zaagbekken en vloog een torenvalkje over.

We gingen het riet in, een kwetsbaargebied dat niet vrij toegankelijk is. De gidsen hadden toestemming van Staatsbosbeheer om er doorheen te wandelen. Al wandelend zagen we regelmatig uitwerpselen van een zoogdier: zwartgrijze drolletjes met fijne witte streepjes. Ronald vertelde dat die streepjes resten waren van de schachten van de veren die het dier verorberd had. Maar wat was het? Een bunzing of een steenmarter of mogelijk een boommarter, die daar ook wel zou voorkomen?

Ook zagen we de resten van geplukte vogels. Ronald legde uit hoe je aan de veertjes kunt zien of de vogel gegeten is door een roofvogel of een zoogdier. Bij een roofvogel zie je de hele schacht van de veren, bij een zoogdier zie je dat de schacht van de veer onderaan afgebeten is. En dat kon hij ook aan de waarnemingen illustreren. In het riet vonden we de resten van een baardmannetje, herkenbaar aan de roodbruine veertjes met de hele schacht. Verderop langs de dijk zagen we de resten van een grotere vogel met afgebeten veerschachten, waarschijnlijk de prooi van een vos.

Welke vogels waren er verder nog? Sommigen zagen baardmannetjes het riet in vliegen, er waren kol-, brand- en grauwe ganzen, grote zilverreigers, een buizerd, aalscholvers.

Lopend over de dijk richting het startpunt zagen in de weilanden links van ons twee reeën en ik telde daar twaalf zilverreigers. Even verderop hoorden we het kenmerkende gegil van de waterral.

Aangekomen bij het eindpunt verraste Anneke ons met koffie en chocolademelk. Heerlijk warm na een frisse wandeling. Het was een mooie wandeling met leuke waarnemingen. Naar ik inschat de moeite waard om in

het voorjaar nog eens voor mezelf te herhalen, dan alleen over de vrij toegankelijke paden.

Ruud Oudega en Ria Brouwer

Bomen spotten in een rondje om de kerk

In de vorige eeuw had je nog wel een gereede kans om op de eerste zondag van maand maart je ijzers te kunnen onderbinden om een rondje Gaasterland te schaatsen! Niet dus op die lenteachtige zondagmiddag van 5 maart 2023. Dankzij een oproep van de IVN Súdwesthoeke voor een ‘bijzondere bomenexcursie’ rondom het centrum van Harich verzamelden

bijna twintig bomenliefhebbers zich vóór het hek van de PKN Kerk. De excursieleider en bomenkenner, Sytse Bouwhuis uit Wijckel, gaf het startsein voor deze tocht precies na de tweede klokslag van de (wijzerloze) kerkklok! Als hongerige wolven bleven de toehoorders rondom hun leider lopen om maar niets van zijn deskundige uitleg te hoeven missen. Sytse had vooraf aan diverse eigenaren toestemming gevraagd om hun erven te mogen betreden; immers bomen moet je niet alleen in hun habitat aanschouwen maar ook voelen, ruiken en.... proeven! Bijvoorbeeld bij ontluikende knoppen van het krenteboompje, dat inderdaad naar het amandeldrankje Amorette smaakt en al zodanig vernoemd wordt. Binnen een oppervlak van slechts één vierkante kilometer kon er wel het hele alfabet van boomnamen ontdekt worden, van de (zeldzame) Algerijnse iep tot aan de **Zomereik**.

Toppunt van deze botanische tocht was de majestueuze pluimiep op het voorerf van Huize de Stins met duizenden Krokussen en Sneeuwkllokjes onder haar kroon, maar ook de imposante oude treurbeuk die al anderhalve eeuw op het erf van Landgoed Welgelegen staat te

pronken; *als bomen maar konden praten!* Dan had de gewone Zwarte Berk in de tuin van de Akkermans meer te vertellen over het ontstaan van haar bijzondere kandelaarvorm. Na twee uren struinen langs erven, dreven, greiden en bos(jes) kwam de horde via het kerkhof weer aan bij het startpunt van deze tocht. De klok luidde precies vier slagen. Sytse had voor ons nog een uitstalling van diverse soorten boomtakjes; het kwam gelukkig net niet tot een klassikale overhoring

maar met zijn samenvatting, dat we die zonnige middag op zo'n klein stukje grond in het lommerrijke Harich minstens 26 boomsoorten hebben mogen ontdekken was toch heel bijzonder. Applaus voor onze bomengids, maar ook voor de 'mienskip' van het dorp Harich !

Bram de Smit

Voorjaarswandeling op Epema State Ijsbrechtum

Op 2 april jl. was de jaarlijkse voorjaarswandeling op het terrein van de Epema State te Ijsbrechtum. Waar deze vorig jaar alleen voor leden van IVN Súdwesthoeke was, voorafgaand aan de ALV, was deze keer iedereen welkom. Er waren 19 deelnemers, waarvan de helft IVN-leden (afdeling Súdwesthoeke en andere afdelingen) en de helft overige geïnteresseerden. Dankzij het internet, zoals de afdelingswebsite en de uitagenda van de Leeuwarder Courant waren zij hierop geattendeerd.

Het landgoed, dat ruim 350 jaar familiebezit is geweest, is vorig jaar door jonkheer Tjalling van Eysinga verkocht aan Stichting Stinze-Stiens. Deze stichting, opgericht in 2021, heeft o.a. als doelstelling om historisch belangrijke buitenplaatsen, parken en tuinen in Friesland te behouden en te ontwikkelen, vooral die met stinzenflora.

Er stond tijdens de wandeling een gure wind, maar het volop bloeiende speenkruid gaf een echt voorjaarsgevoel. Door het koude voorjaar stond de

bostulp aan weerskanten van de toegangslaan wel in knop maar nog niet in bloei; op een enkele zonnige plek elders op het terrein konden we ook haar open bloemen bewonderen. Verder hebben we bloeiende holwortel en gele anemoon gezien. Als bijgoed paarse en ook witte maarts viooltjes. Ook werd aandacht besteed aan de maretak die halfparasitair in de kweeperbomen

groeit en aan de verzameling helleborus in de boomgaard. De nesten van de kolonie luidruchtige roeken waren niet te missen. De grote nesten van de reigerkolonie zijn meer verstopt, hoog in de bomen in de klimop. Aan het eind van de wandeling vonden we nog de resten van een blauw reiger-ei. Een uitgekomen ei, dus eigenlijk waren we op kraambezoek geweest!

Betsie Kool

Voorjaar in de Uitheingpolder

Zondagochtend 23 april, de dag begint grijs en nevelig. Maar al gauw verdwijnen de wolken en breekt de zon door. Op naar de Uitheingpolder bij Lemmer voor een IVN-voorjaarswandeling. Met ca. 15 mensen gaan we op stap onder leiding van Ruud, Anneke en Sytse. Ruud vertelt ons iets over de geschiedenis van dit gebied. Het gebied is ontstaan als 'aanwas land' in eigendom van het toenmalige waterschap 7 Grietenijen en de stad Slooten. In 1725 is het gebied omkaad en is er een poldermolen gebouwd bij de uitwateringssluis Tacoziyl. De grotendeels dichtgegroeide kleiputten voor dijk aanleg dragen bij aan de grote variatie van het gebied. Het vogeledorado werd vroeger zelfs bewaakt door de Rijkspolitie uit Lemmer.

Het begint al gelijk goed. We lopen langs het weiland met aan de rand een rietkraag. En daar vliegt een roerdomp weg uit het riet, verstoord door ons mensen. Even verderop horen we rietzanger en snor. En dan, boven in een struik, daar zit een blauwborst!

We komen bij een rechthoekig stenen bouwsel, een oud elektrisch gemaal, gebouwd in 1930 ter vervanging van de windmolen aan de zijl. Achter het gemaal ligt een plas en daar zien we een grote groep zwarte sterns, snel en sierlijk vliegend, duikend naar het water en weer opvliegend.

Verderop lopen we langs een gebiedje, grenzend aan het

IJsselmeer, waar geen onderhoud wordt gedaan. Daar horen we de Cetti's zanger met zijn explosieve zang. Sytse vertelt dat deze nog maar kort in Nederland voorkomt. Zo'n 20 jaar geleden werd hij in de Biesbos waargenomen, later in de Oostvaardersplassen en sinds zo'n 2-3 jaar in Friesland.

Weer verder gaat de wandeling, langs de basaltdijk van het IJsselmeer. Over de dijk kijkend zien we in het water bij een klein strandje een groep aalscholvers, zwanen, scholeksters, kraakeenden, krooneend en een middelste zaagbek.

Andere waarnemingen zijn nog: tjiftjaf, fitis, tureluur, winterkoninkje, gele kwikstaart, boerenzwaluw, kleine karakiet en rietgors. Wat een vogelparadijs is dit!

Het wordt tijd voor de terugtocht, dit keer over een verharde weg langs de zomerdijk. Bij de auto's verrast Anneke ons nog met een kop koffie met stroopwafel.

Met dank aan Ruud, Anneke en Sytse hadden we een prachtige zondagochtendwandeling.

Ria Brouwer

Vroege (zang)vogel excursie 7 mei in Wikel

Precies 5 uur vertrokken ruim 20 vroegevogelaars onder leiding van Sytse Bouwhuis voor hun excursie om vogelzang te leren herkennen. Je moet vroeg opstaan omdat sommige vogels al voor zonsopgang beginnen met zingen hun territorium af te bakenen of om een vrouwtje te lokken. Het zijn bij vogels immers de mannetjes die het zangkoor vormen. Een bijkomend voordeel is dat je niet meteen met het hele vogelkoor tegelijk wordt geconfronteerd.

Wij startten bij het toegangshek van het Wikelerbosk. De vestingbouwer Menno van Coehoorn liet in de 17^e eeuw het 11 ha grote park aanleggen. Het is nu in het bezit van It Fryske Gea. Omdat de zon nog niet op was, konden wij alleen onze oren gebruiken en moesten wij later nog maar eens terugkomen om de stinzenflora te bewonderen.

Als eerste meldden zich de zanglijster en de roodborst. Deze beide vogels bijten altijd de spits af. Vrij snel volgden winterkoning, zwartkop, merel en koolmees. De gids bouwde het herkennen stap voor stap op door stil te staan bij de verschillende territoria waar een vogelsoort de boventoon voerde.

Zo leerden wij ook de vink, tuinfluiter, pimpelmees en heggemus herkennen. Zwarte kraai, wilde eend, houtduif (oe-oe, oe-oe) en holenduif (oe, oe) waren duidelijk aanwezig en behoefden geen uitleg. Tot onze verrassing hoorden wij in het bos al de verdragende 'zang' van de roerdomp. Een aansporing om de tocht voort te zetten langs de oevers van het Wikelerhop, een uitbocht van het Slotermeer.

Het vervolg van de excursie door het moerasbos langs het Wikelerhop was gelukkig met het droge weer, een echte natuurtraktatie met weer nieuwe soorten vogels. Luid en duidelijk was er de Cetti's zanger. Deze standvogel is een nieuwkomer uit zuidelijk Europa en is te herkennen aan de luide schelle roep. Het verschil tussen kleine karekiet en rietzanger hebben wij ook duidelijk kunnen waarnemen. De rietzanger heeft wat meer noten op zijn zang dan alleen karre-kiet, zit meer boven in het riet, doet baltsvluchtjes en heeft een duidelijke oogstreep. Verder werden op zicht visdiefje, kokmeeuw, fuut, krakeend en reiger

waargenomen. De roerdomp liet zich nog herhaaldelijk horen maar kwam niet in beeld. De terugtocht ging in ganzenpas door de wat vogels betreft, lege weilanden. Geen kievit, grutto, tureluur of kempphaan meer, er waren andere tijden.....

Volgens traditie onthaalden Sytse en Jos ons na afloop van de zeer geslaagde excursie voor een nazit op koffie, thee en sûkerbôle in het clubgebouw van de korfbalvereniging.

Ruud Oudega

Stekjesruilbeurs 13 mei

Ook dit jaar hield IVN Súdwesthoeke weer een stekjesruilbeurs in de tuin achter Mar & Klif in Oudemirdum. En ook dit jaar was het weer een succes. Er werden heel veel stekjes ingebracht en geruild tegen ander materiaal. Ook bezoekers die niets konden inbrengen namen stekjes mee en waren blij verrast dat dit niets kostte. Het leek wel of ‘gratis’ niet meer bestaat in deze tijd. We hadden een alternatief bedacht in de vorm van een giftenpot voor onze IVN-afdeling. En dat bracht uitkomst en veel geld in het laatje; ruim 80 euro! Moe maar zeer tevreden kon je de voorbereidingsgroep aan het eind van de dag aan treffen op een terras op de Brink.

Ria Brouwer

Stapje terug

Midden vorig jaar liep ik een knieblessure op en dat werd later ook nog een pijnlijke rug en moest wat de natuurwandelingen en andere activiteiten betreft voorlopig even afhaken. Vaak komen dit soort zorgen niet alleen en had ook wat meer tijd om op een ander vlak wat zorg te verlenen. Mijn regelmatige Nieuwsbrieven zijn daardoor wat onregelmatiger geworden, maar daar hoop ik de komende tijd wel verandering in te brengen. Mooi nieuws is wel dat ik tijd heb gehad om aan een 2^e druk van mijn **boek** “Twaalf maanden landschappen, natuur en vogels” te werken en die zal begin juni verschijnen.

Tevens is de **fototentoonstelling** “Twaalf maanden landschappen, natuur en vogels” in de maanden juli en augustus te bewonderen in de Grote of Sint-Gertrudiskerk van Workum. Landschap en natuur in de kerk is zeker een bezoek waard. De hele week open van 13.30 tot 16.30 uur, behalve op zondag. Natuurlijk is mijn boek daar dan ook verkrijgbaar.

Tot ziens in landschap/natuur of misschien straks in de kerk.

Jan Tijsma

Groen Doen

Onze IVN afdeling heeft geen zelfstandige jeugdtak, maar vanuit Mar & Klif wordt Groen Doen gerealiseerd. Groen Doen werkt samen met het IVN, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Landschapsbeheer. Bijna alle scholen in DFM en SWF nemen deel aan Groen Doen. Er is een gevarieerd programma, in de buitenlucht, ontwikkeld voor iedere leeftijd. Succesnummers waarvoor gastdocenten de scholen bezoeken, zijn de Egel Survival, Expeditie Eekhoorn, Biologiedagen en Pykje Fjouwer. Ook kunnen er leskisten geleend worden. Als je graag buiten bent en affiniteit hebt met kinderen en natuur, meld je dan bij Mayke Kloetstra, de Coördinator Groen Doen per mail info@groendoen.net of telefonisch 0514-202014. Ik vind dat dit succesnummer best even in de aandacht mag komen.

Constance Smit-Walstra

Ynventarisasje foar de Landschapsbiografie Súdwesthoeke: goed idee foar 2024?

Wierskynlik kinne de measten fan jim de digitale Landschapsbiografie Súdwesthoeke wol, opsetten troch beide gemeentes en Mar & Klif. Dy biografy jout in oersjoch fan de lânskipsskiednis te begjinnen mei de iistiid oant no ta. Dêrneist is der in ûnderdiel: In de buurt. Dêr sjogge je de kaart fan de Súdwesthoeke. Dan kinne je hiel fier ynzoome nei in plak en nei eigen winsk dingen besjen. Hoe âld is de sleat achter jo hûs, stie oait in kastiel of in tsjerke op jo perseel? Of hat yn de buurt in singel west?

Dy landschapsbiografie wurdt brûkt troch de gemeente om te sjen oft in fergunning foar bijgelyks in dyk of in hûs ergens kin, of dat dan te weardefolle lânskip- of kultuerelementen ferdwine. In hiel goed idee. It probleem is allinnich dat dy Landschapsbiografie lang net kompleet is.

Op ús earste gearkomste fan ‘t jier die bliken dat de plantewurkgroep der sin oan hat om wer ris mei elkoar te ynventarisearjen. En sa ûntstie it idee: soe it dan net hiel geskikt wêze om dat bij in stik fan de Iselmarkust lâns te dwaan? Want dêr ha Provinsje en Gemeente plannen foar rin- en/of fytspaden. Soe it ek wat wêze om dat yn it jier 2024 te dwaan mei al ús wurkgroepen? Miskien ek noch yn gearwurking mei organisaasjes as Floron en de Feriening foar Fjildbiology? At wij dat mei alle wurkgroepen dienen, soenen wij in aardich totaalbyld jaan kinne fan wat wer op de igge fan de Iselmar oan spesjeale planten, paddestuollen, flinters, libellen, fûgels, bisten, te finen is.

Dizze gegevens soenen dus yn de Landschapsbiografie opnommen wurde moatte en sa foar de takomst bewarre bliuwe. Is it net foar it rin- fytspadeplan, dan is it yn alle gefallen beskikber foar de gemeente bij oare ideeën en uteraard ek foar nijsgjirrige natuerleafhawwers.

Wat sizze jimme, soe it jim wat talykje om in kear te praten oft dat leuk wêze soe?

Foar de plantewurkgroep,
Baukje Miedema

Landschapsbiografie Súdwesthoeke

<https://fryslan.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=0fd7787bdd9349b8840e3f9da5981d95>

Tolerânsje

De koekoek wachte yn' e wylch oant de reidfink (NL: karekiet) har nêst ferliet, fleach derop ta en lei yn in sucht har aai. Hoewol, lizze koest it net neame, se liet it yn it nêst falle, op de aaikes dy' t der al yn leine. Der kreaake wat. De koekoek naaide hastich út.

Op it kniesde eksimplaar nei kamen de aaien in pear wiken letter kreas út, it grutste it lêst. De âlders jubelen en tôgen wjirmen, krobben en maitsen oan. Frijwol alles ferdwûn yn de wiidste bek en al gau wie it nêst te lyts, sadat it koekoeksjong de trije oaren oerboard sette. Fleane koene se noch net, de bistjes foelen yn it wetter en ferdronken. De âlden wienen te drok om der wat fan te fernimmen.

Yn'e skimerjûn, ôfmêde op in beamtûke, hie it mantsje noch even tiid foar in liet. It jong harke mei twa pear earen. Linkende wei begûn er mei te nûnderjen. En doe' t heit stil foel klonk út it nêst wei: karre-karre koek! De fûgeltsjes seagen elkoar kjel oan. Har soan sloech de planke mis, it mantsje fladdere senuweftich nei it nêst en flústere:

“Kiet! It is karre-karre kiet soan, net koek. Tink derom dat de wrâld it net heard. Koek is ferkeard, koek doocht net!”.

It jong kladdere oerein, hy rîsde gefaarlik boppe it fûgeltsje op' e râne út.

“Ik krij it net út' e strôte heit,” suchte er. “Ik hear it wol, mar de koek oerstimt it. Ik bin al bliid dat ik dat karre-karre derút krij!”

De lytse heit seach it fertriet fan syn grutte soan. Hij slokte. Hy fiede in weach fan emoasje troch it liif lûken, wylst er sei: “Koek moat kinne”.

Krekt op dat stuit rôp, út de boskrâne yn' e fierte, de koekoek. Flaterfrij kaam it antwurd út it nêst. Sûnder karre-karre. Hurd en dúdlik: twa kear “koek-koek”. It ferbjustere reidfinkje begriep dat it ôfskied net fier fuort mear wie.

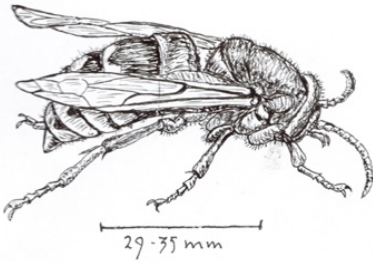
Fry nei 'Lek en brek', Harmen Wind

Sieger Schotanus

Hoornaar op de barbecue

Deze kop is om nieuwsgierig te maken. Ik barbecue niet. Wél heb ik een hoornaar op bezoek gehad. Op dat moment kende ik die enorme wesp nog niet, belde een bevriende IVN-er, beschreef het beest tegen het raam en haar advies was: doodslaan, kan gruwelijk steken. Het is al jaren geleden. Waarschijnlijk heb ik ‘m gewoon met een glas-en-een-kartonnetje gevangen en de vrijheid gegeven. Ik houd niet zo van doodslaan.

Laatst las ik een artikel over het gedrag van de hoornaar: hoornaars worden sterk aangetrokken door de zoete geur van honing. Bij een bijennest aangekomen blijven ze meestal bij de ingang hangen om terugkerende bijen op te wachten. Soms laat een hoornaar zich een bijennest inlokken. Even kan hij z’n geluk dan niet op maar zodra hij z’n eerste bijtje te grazen neemt, want daar is het hem om te doen, duiken de andere bijen massaal bovenop de hoornaar en buitelen als een grote hoop over hem heen. Dat is het begin van het einde van de hoornaar.

Bijen zijn kleiner dan hoornaars maar hebben een groot voordeel ten opzichte van het moordlustige insect: ze zijn beter bestand tegen hitte. Zodra de bijen dat hoopje op de hoornaar hebben gevormd gaan ze met hun lijfjes trillen en wordt het in het midden van dat hoopje al snel behoorlijk warm. In drie tot vijf minuten is de temperatuur gestegen tot 46 graden Celsius: het kookpunt van de hoornaar

die dan het loodje legt. De bijen blijven ongedeerd. Zij kunnen een paar graden meer aan.

Conclusie: sla geen hoornaar dood, de natuur regelt het zelf!

Bron: Quest 8/2021

Betty Schellevis-Guldemeester

Programma IVN-Súdwesthoeke tweede helft 2023

Hieronder vind je het voorlopige programma van onze afdeling voor de tweede helft van 2023.

Er kunnen wijzigingen in het programma komen. Houd daarom de website en de Nieuwsbrief van IVN Súdwesthoeke goed in de gaten, daarop vind je steeds de actuele informatie.

Voor alle activiteiten geldt dat **opgave verplicht** is!

Zaterdag 10 juni: Slootjesdag voor kinderen

Nadere informatie volgt via de mail en de pers.

Dinsdag 13 juni: IVN-LEDENEXCURSIE (Let op: gewijzigde datum)

Dit jaar blijven wij in ons eigen gebied om dicht bij huis met een ledenexcursie de natuurplek de 'Gouden Boaiem' in Smallebrugge te ontdekken. Dit ongeschonden poldereiland tussen Heeg en Woudsend is vanaf 1976 Fûgeltsjelân. Ontvangst bij het biodynamische melkveebedrijf van de fam. Bokma en daarna een excursie door het polderland.

Start: 18.30 uur. Einde: 20.45 uur. Beiden in Woudsend.

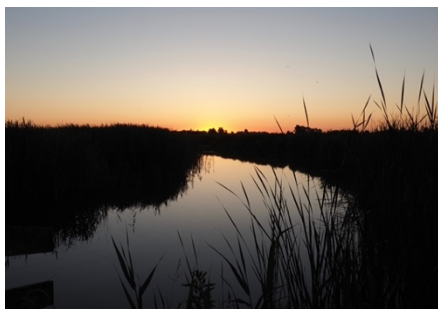
Voor meer info zie de mail van Ruud Oudega van 23 mei.

Aanmelden noodzakelijk: ivnsudwesthoeke@outlook.com of bij Ruud Oudega 06-53152059.

Vrijdag 23 juni: Zonnewende natuurwandeling De Dollen en Wyde Rien te Harich

Tijd 20.00 uur tot 22.00 uur. Verzamelen bij de ingang van It Swin aan de Keamerlânswei tussen Harich en Elahuizen.

Gids: IVN, in samenwerking met Staatsbosbeheer. Vanwege een beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

Deze avondwandeling op één van de langste dagen van het jaar gaat door een niet vrij toegankelijk natuurgebied met oude dijkes, rietlanden en moeras. Natuurlijk komt ook de geschiedenis van dit gebied aan de orde over de rietwinning en de speciale vegetatie. Met een beetje geluk treffen we ook een opvliegende roerdomp en de baardmannetjes aan. Waterdicht schoeisel is noodzakelijk en de verrekijker een aanbeveling.

Zondag 25 juni: Plantenexcursie en -inventarisatie

Tijd: 10.00 – 12.00 uur. Plaats: nader te bepalen in overleg met It Fryske Gea.

Informatie en opgave via baukjemedema@home.nl

Samen met gidsen Klaas Ybema en Ronald Schouten gaan we de planten in een nog nader te bepalen gebied inventariseren. Deze activiteit is gericht op mensen die kennis van planten hebben. Ook als je kennis (nog) niet zo groot is, ben je natuurlijk welkom.

Zaterdag 8 juli: Kennismaken met de De Twigen.

Start 10.00 uur tot 12.00 uur. Gids: Constance Smit. Inlichtingen en opgave via constance-smit@hernet.nl

Voor het startpunt rijdt u naar de Tramwei in Joure (de oude weg naar Sneek). Komt u vanaf Joure dan is de ingang naar De Twigen aan de linkerkant van de weg ongeveer 100 meter voorbij de afslag naar de snelweg. Er staat een ijzeren hek bij de ingang en gids Constance wacht u daar op.

Een verrassende natuurwandeling door het 20 ha. grote gebied De Twigen (tussen Sneek en Joure) met informatie over de ontstaansgeschiedenis en de aanwezige flora en fauna

Zondag 30 juli: Zomerwandeling in natuurgebied It Warkumer Nijlân bij Workum

Tijd 10.00 uur tot 12.00 uur. Verzamelen bij het station Hindeloopen op de P+R aan de Lieuwe Klazes Leane.

Gids: IVN in samenwerking met Staatsbosbeer. Vanwege een beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

De wandeling start aan het eind van de Lieuwe Klazes Leane en vandaar door het natuurgebied (Staatsbosbeheer) naar de het vuurtorenkje. De geschiedenis van het gebied, voormalig dichtgeslibd buitendijkgebied, is al de moeite waard om te horen en te bekijken en verder is het gebied rijk aan vogels en kent het door de verschillende overgangen een grote variatie in plantengroei.

Zondag 8 oktober: Natuurwandeling in It Swin te Harich.

Start 10.00 uur tot 12.00 uur. Verzamelen bij de ingang van It Swin aan de Keamerlânswei tussen Harich en Elahuizen.

Gids: IVN in samenwerking met Staatsbosbeheer. Vanwege een beperkt aantal deelnemers is **aanmelden verplicht** via mail: ivnsudwesthoeke@outlook.com

Deze stevige wandeling door het natuurgebied van Staatsbosbeheer gaat via de vogelkijkhut om het meertje naar het uitkijplateau. Deze natuurwandeling staat garant voor allerlei mooie waarnemingen en dat levert soms bijzondere vogelsoorten op. Vaak is ook het ijsvogeltje aanwezig en zeker de baardmannetjes. Natuurlijk komt ook de geschiedenis van dit gebied onder de aandacht.

Aanbeveling warme kleding en waterdicht schoeisel. Neem ook de verrekijker mee.

Zondag 29 oktober: Najaarswandeling vogeltrek It Swin

Start 10.00 uur bij de ingang van It Swin, Keamerlânswei 5-7 in Harich. Einde ca. 12.00 uur.

Gids: Sytse Bouwhuis.

Informatie en opgave via sytsebouwhuis@gmail.com

Een unieke wandeling rond een afgelegen meertje, moeras en rietlanden.

Oktober: Fietstocht langs bijzondere bomen

Gids: Joop van de Galiën. Nadere informatie volgt.

Donderdag 30 december 2023: Eindejaarsplantenjacht

Opgave voor deelname bij Ruud Oudega, r.oudega@gmail.com.

Foto impressie van de algemene ledenvergadering in het kerkje van Sanfirden

*Voor degenen die de jaarvergadering niet konden bijwonen: zo heeft u toch een idee hoe het was.
Op de foto's van links naar rechts en van boven naar beneden: kerkje van Sanfirden, in de kerk tijdens de
ledenvergadering, bij het oude gemaaltje, vanaf gemaaltje zicht op Sanfirden, omgeving Sanfirden.*

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

IVN verbindt mens en natuur.

We laten jong en oud beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk natuur is.

Excursies
Lezingen
Cursussen
Activiteiten

Nieuws
en actuele
informatie voor
iedereen

www.ivn.nl/afdeling/sudwesthoeke
Facebook IVN Súdwesthoeke

